EDUSKUNNAN HALLINTOVALIOKUNNALLE

Asia: HE 241/2020 vp Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt Kymsotelta asiantuntijalausuntoa hallituksen sote-uudistusta koskevasta esityksestä 241/2020 vp. Sosiaali- ja terveyspalveluja sekä pelastustointa koskevan uudistuksen tavoitteena on kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveys- sekä pelastustoimen palvelut, parantaa turvallisuutta, palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Tavoitteet ovat hyviä ja kannatettavia.

Keskitymme lausunnossamme hyvinvointialueiden aluejakoon, Uudenmaan erityislakiin, Kymenlaakson laajan ympärivuorokautisen päivystyksen oikeuteen, hyvinvointialueiden rahoitukseen ja pelastustoimen järjestämiseen ja rahoitukseen.

Kymenlaakson hyvinvointialue on oikea ratkaisu – Olosuhteet vaativat rahoituslain muuttamista

Kymenlaakso on 162 886 asukkaan maakunta. Kymenlaakson maakunta sijaitsee Kaakkois-Suomessa, Suomenlahden rannalla, Uudenmaan ja Venäjän rajan välissä. Nimensä maakunta on saanut läpi virtaavasta Kymijoesta. Kymenlaakson hyvinvointialueen naapureita ovat Uusimaa lounaassa, Päijät-Häme luoteessa, Etelä-Savo koillisessa ja Etelä-Karjala idässä. Kymenlaakson hyvinvointialue on vahva osa Etelä-Suomen yhteistyöaluetta, nykyisin HYKS:n erityisvastuualuetta.

Kymenlaaksossa kuntarakenne on yhdistynyt voimakkaasti kuntaliitosten avulla 2000-luvulla. Kymenlaakson tulevan hyvinvointialueen erityispiirteenä on kaksi (2) vahvaa kaupunki- ja teollisuuskeskusta Kotka ja Kouvola. Kouvola on Suomen suurin kaupunki, jossa ei ole keskussairaalaa. Näiden lisäksi maakuntaan kuuluu Hamina, Pyhtää, Virolahti ja Miehikkälä.

Kymenlaakson hyvinvointialueen toimivuuden kehittämisessä niin sosiaali- ja terveydenhuollossa kuin palo- ja pelastustoimessa on otettava vahvasti huomioon maakunnan kaksinapaisuus ja siitä aiheutuva palvelurakenteen erilaisuus, joka vaikuttaa palveluiden saatavuuteen, saavutettavuuteen, laatuun ja kustannustehokkuuteen.

Kymenlaakso on sijaintinsa vuoksi Etelä-Suomen merkittävimpiä meri-, maantie- ja raideliikenteen logistisia keskuksia. Vuonna 2019 Vaalimaan rajanylityspaikan kautta Suomen ja Venäjän välillä on kulkenut 2,45 miljoonaa matkustaja sekä 975 000 ajoneuvoa.

Maakunnassa sijaitsevat Suomen suurin yleissatama HaminaKotka Satama Oy sekä Kouvolan rauta- tie- ja maantieterminaali (RRT), jotka molemmat ovat osa Euroopan laajuista TEN-T liikenneverkkoa. Erityisesti Haminan satama-alueella on suuri kemianteollisuuden keskittymä. Maakunnasta löytyy Suomen ainoa Googlen palvelinkeskus. Fintoil Oy rakentaa raakamäntyöljyä jalostavan tuotantolaitoksen Haminan satamaan sekä UPM on suunnitellut miljardiluokan biojalostamohanketta Kotkan sataman alueelle. Logistiikan osalta maakunnan merkittävimpiä aloja on metsäteollisuus.

Kymenlaakso on Seveso-laitosten keskittymä. Seveso-laitos on Seveso II EU direktiivin tarkoittama suuronnettomuusvaaran aiheuttava laitos, tehdas tai varasto. Suuronnettomuusvaaran näillä laitoksilla aiheuttaa vaarallisten aineiden käsittely.

Hyvinvointilainsäädännön mukaisesti Kymenlaakson on ylläpidettävä valmiutta vastata suuronnettomuteen. Tämä asettaa pelastustoimen palvelutasolle erityiset vaatimukset, joita hyvinvointialueiden rahoituslaki ei riittävästi ota huomioon. Rahoituslain heikkouden vuoksi Kymenlaakson pelastustoimi uhkaa jäädä pysyvään resurssivajeeseen lain edellyttämästä tasosta. Kymenlaakson hyvinvointialueen erityisolosuhteet on otettava paremmin huomioon rahoituslaissa.

Kymenlaakson itä- ja eteläpuolella sijaitsee Venäjän ydinvoimalaitoksia ja ydinasevarastoja, länsipuolella Loviisan ydinvoimalaitos, joka on kahden ydinvoimalaitosyksikön kokonaisuus Loviisan kaupungissa Hästholmenin saarella, noin 40 kilometriä linnuntietä Kotkasta länteen. Loviisan voimalaitosalueella on loppusijoituspaikat matala- ja keskiaktiivista ydinjätettä varten yli 100 metrin syvyydellä kalliossa sijaitsevat luolat. Vuosikymmenten kuluttua ydinreaktorit puretaan ja purkujätteet loppusijoitetaan näihin luoliin.

Ydinvoimalaitosten tuotannon, ydinaseiden, kemikaalien kuljettamisen ja varastoinnin vuoksi väestönsuojelun ja väestönsuojien tason ja määrän nostaminen uhkakuvaa vastaavalle tasolle on elintärkeä. Suomenlahden meripelastuksen ja onnettomuuksien ja katastrofien huomioiminen on rahoituksessa liian pienessä roolissa. Uudessa rahoituslaissa ei ole myöskään huomioitu väestönsuojelun rahoitustarvetta ollenkaan.

Maantieteen vuoksi Kymenlaakson alueen kärkihankkeena on Kotka-Kouvola yhteysvälin kehittäminen. Yhteysvälin voimakas kehittäminen on tärkeä niin sosiaali- ja terveyspalveluiden saavutettavuuden, saavutettavuuden, laadun ja kustannustehokkuuden kannalta sekä kansallisten kuin kansainvälisten kuljetusten ja matkailutoimialan kannalta. Yhteysvälin kehittämiseen sisältyy valtatien 15 rakentaminen keskikaiteelliseksi ohituskaistatieksi sekä henkilöliikenteen vuorotarjonnan lisääminen Kotka-Kouvola yhteysvälillä sekä raide- että tieliikenteessä. Kotka-Kouvola-junaliikenteen osalta myös infran kehittäminen on välttämätöntä.

Kymenlaakson hyvinvointialueen asema ja toimintaedellytykset on turvattava Uudenmaan erillisratkaisussa ja Etelä-Suomen yhteistyöalueen yhteistyösopimuksessa

Hyvinvointialue- ja maakuntajakolain 1 §:ssä säädetään hyvinvointialueiden sekä niiden alueena olevan maakuntajaon perusteista. Lain mukaisesti Suomi jakaantuu maakuntiin, joissa pitää olla vähintään kaksi kuntaa. Uudesta maakuntajaosta lain voimaantullessa säädetään lain siirtymäsäännöksen mukaan uudistuksen voimaanpanolaissa. Voimaanpanolain 6 §:ssä mainitaan 18 maakuntaa nimeltä ja niihin kuhunkin kuuluvat kunnat.

Nykyisen Kymenlaakson alueelle perustuva Kymenlaakson maakunta ja hyvinvointialue turvaa parhaiten kymenlaaksolaisten lakisääteiset peruspalvelut omalla alueella.

Kymenlaakson hyvinvointialueen järjestämisvastuun tavoite sosiaali- ja terveydenhuollossa on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteen toimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut alueella.

Poikkeuksena sote-lakipaketissa olisi (laki sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä Uudellamaalla) hyvinvointialueen ja maakuntajaon väliseen yhteyteen on Uudenmaan maakunta. Uudenmaan erillisratkaisussa alue jaetaan sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisvastuussa olevalle neljälle hyvinvointialueelle, ja Helsingin kaupunki järjestää palvelut kaupunkina. Uudenmaan maakunnan hyvinvointialueet ovat Länsi-Uudenmaan, Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Vantaa-Keravan-hyvinvointialueet.

Uudenmaan alueelle perustetaan erillinen HUS-yhtymä, jonka järjestämisvastuuseen kuuluvista tehtävistä säädetään laissa sekä sovitaan järjestämissopimuksessa lain perusteella. HUS-yhtymän kaltainen erikoissairaanhoidon hyvinvointiyhtymä on kielletty Uudenmaan ulkopuolisilta hyvinvointialueilta hoidon integraatioon vedoten. Perustuslain yhdenvertaisuus ei toteudun tältä osin.

Uudenmaan hyvinvointialueilla ja Helsingin kaupungilla on pakko kuulua HUS-yhtymään. HUS-yhtymän ja Uudenmaan hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin välisellä vastuunjaolla on tarkoitus turvata sairaaloiden päivystystoiminta ja siinä tarvittava osaaminen.

Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän työnjako on tarkoitus määritellä tarkasti niiden tehtävien osalta mitä HUS-yhtymälle lailla määrätään. HUS-yhtymän lailla säädetyt tehtävät määräävät rajat sille, mitä pystytään siirtämään järjestämissopimuksella hyvinvointialueiden hoidettaviksi.

HUS-yhtymä vastaa erikoissairaanhoidon palveluiden järjestämisestä, jonka avulla turvataan erikoissairaanhoidon palvelujen riittävä määrällinen ja sisällöllinen kokonaisuus osaamisen, potilasturvallisuuden, palvelujen laadun sekä kustannusvaikuttavuuden varmistamiseksi.

HUS-yhtymän järjestämisvastuu on vaativan erikoissairaanhoidon selkeä vain keskittämisasetuksella säädetyin osin. Muutoin tilanne on lakiesityksen mukaan riippuvainen lääketieteen kehityksestä. Lakiesityksen mukaan HUS-yhtymä vastaa terveydenhuoltolain 50 §:ssä olevan kiireellisen hoidon järjestämisestä perusterveydenhuollon kiireellistä vastaanottotoimintaa lukuun ottamatta. Velvoite tarkoittaa laajan ympärivuorokautisen päivystyksen yksikön järjestämistä, tarvittaessa muiden ympärivuorokautisesti päivystävien yhteispäivystysyksikköjen järjestämistä HUS-yhtymän sairaaloiden yhteyteen ja erikoisalojen päivystystoiminnan järjestämistä.

Erikoisalojen päivystystoiminta vaatii HUS-yhtymältä yli 250 päivystysrinkiä, joissa kussakin on (8) kahdeksan lääkäriä. HUS-yhtymä vastaa ensihoitopalvelun järjestämisestä ja ensihoitokeskuksen tehtävien järjestämisestä yhdessä yhteistyöalueen muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Uudenmaan erillislaki ei ole kunnille, maakunnille ja hyvinvointialueille yhdenvertainen, koska Helsingin kaupunki saa muista kunnista poiketen lainsäädännössä merkittävän erityisaseman. Helsingin kaupungin erityisasema, Uudenmaan erillisratkaisu ja HUS-yhtymä perustaminen yliopistollisesta erikoissairaanhoidosta vastaamaan Uudenmaan alueella vaikuttaa voimakkaasti Kymenlaakson hyvinvointialueen toimintaedellytyksiin ja kykyyn turvata lain mukaisesti alueensa asukkaiden palvelut.

On otettava huomioon myös se tosiasia, että Uudenmaan erillislaki heikentää Etelä-Suomen yhteistyöalueella Päijät-Hämeen, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson hyvinvointialueiden erikoissairaanhoidon yhteistyötä, kilpailukykyä tuottaa ja rahoittaa palveluita alueidensa asukkaille. Tämä Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän jatkuvassa liikkeessä oleva järjestämisvastuu, palvelutuottaminen ja alueen sisäinen kilpailu vaarantaa ympärillä olevien muiden hyvinvointialueiden pitkäjänteisen palvelutuotannon kehittämisen ja henkilökunnan saatavuuden.

Lainsäätäjä myöntää lain perusteluissa tosiasiat, vaikka toimii lakiesityksessään toisin: ”Erikoissairaanhoidon palvelut edellyttävät tarpeeksi suurta palveluvolyymiä, jolla erityisosaaminen pystytään muodostamaan yksikköön ja ylläpitämään siellä. Erityisosaamista syntyy ja keskittyy yleensä niihin sairaaloihin, joissa palveluvolyymit ovat suurimmat. Riittävän suuri palveluvolyymi mahdollistaa sen, että osa henkilöstöstä voi keskittyä hoitamaan jonkun tietyn kapeamman palvelusektorin potilaita, mikä puolestaan mahdollistaa pitkällekin tapahtuvan erikoistumisen. Ilman riittävää palveluvolyymia tämä erikoistuminen tai erikoisosaamisen ylläpitäminen ei olisi mahdollista. Erikoisosaamisen muodostaminen ja ylläpitäminen ovat osa potilaan oikeutena turvattua laadultaan hyvää terveyden- ja sairaanhoitoa. Riittävä palveluvolyymi ei muodostu kuin osaksi vaativista erikoissairaanhoidon palveluista. Riittävän suuri palveluvolyymi on merkityksellinen myös palvelun laadun kautta.”

Kymenlaakson Kymsote kuntayhtymä on tehnyt tiivistä yhteistyötä HUS-sairaanhoitopiirin kanssa. Perustuslain yhdenvertaisuus edellyttäisi sen, että Kymenlaaksolla, Päijät-Hämeellä ja Etelä-Karjalalla pitäisi olla oikeus liittyä HUS-yhtymään perustavien hyvinvointialueiden joukkoon.

Me Kymenlaaksossa edellytämme, että Uudenmaan erillisratkaisussa voidaan ainakin turvata kaikissa olosuhteissa nykyisen HUS-sairaanhoitopiirin diagnostiikkakeskus HUSLABin palvelutuotanto Kymenlaaksossa hyvinvointialueella myös vuoden 2023 jälkeen.

Kymenlaaksolaisten luontainen asiointisuunta on Uusimaa. Tuleva itsehallintoaluerakenne ei saa luoda esteitä luontaiselle palvelujen kysynnän suunnalle.

”YHDENVERTAISET TERVEYSPALVELUT OVAT JOKAISEN KYMENLAAKSOLAISEN PERUSOIKEUS – ASETUKSILLA EI PERUSOIKEUKSIA VOI VIEDÄ POIS KYMENLAAKSOSTA”

Kymenlaakso on valmis sote-uudistukseen – Kymsote on tästä toimiva esimerkki. Kannatamme täysin edellisen ja nykyisen hallituksen tavoitetta yhdenvertaisista ja kaikille saavutettavista palveluista. Meillä Kymenlaaksossa kaikki terveys- ja sosiaalipalvelut tuotetaan yhdenvertaisesti jokaiselle asukkaalle, jokaisena hetkenä ja Kymenlaaksossa.

Valtiovallan säästötoimenpiteiden ja asetusten vuoksi, me emme saa palvella kymenlaaksolaisia parhaalla mahdollisella hoidolla Kymenlaaksossa.

Ratkaisu ongelmaan on yksinkertainen. Kymenlaakson keskussairaalasta on tehtävä laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaala. Näin kymenlaaksolaiset eivät jää sydänkohtauksen tai aivoverituplan sattuessa Helsingin, Lahden tai Lappeenrannan palvelujen varaan tilanteissa, joissa aika on kultaakin kalliimpaa elämän suojaamisessa.

Laaja ympärivuorokautinen päivystys on koko Kymenlaakson soten toimivuuden kannalta tärkeä: Ilman sitä Kymenlaakson keskussairaalan on vaikea houkutella tärkeiden alojen spesialisteja töihin. Silloin tarve hakea kaikkea hoitoa muualta kuin omasta sairaalasta on vielä suurempi, eikä omien lääkäreiden osaamista ja konsultaatioita myöskään saada käyttöön Kymenlaakson sote-keskuksissa. Vakavat oireet ja sairaudet voivat jäädä ennalta ehkäisemättä tai niitä ei huomata ajoissa.

Kymenlaakson keskussairaala täyttää jo nyt kymmenen (10) kolmestatoista (13) ympärivuorokautisen laajan päivystyksen kriteereistä. Vain kolmea (3) aluetta on vahvistettava: kardiologiaa, neurologiaa ja radiologiaa.

Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalan merkitys Kymenlaakson hyvinvointialueelle

Pääministeri Sanna Marinin hallituksen 8.12.2020 eduskunnalle antamassa esityksessä sote-laeiksi, on tulevilla hyvinvointialueilla suora velvoite itsenäisestä kyvystä hoitaa alueen sosiaali- ja terveyspalvelut.

Hallituksen esityksessä annetut lait Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 8 § ja 9 § ja Laki hyvinvointialueesta 6 §, 7 §, 8 § ja 9 §, velvoittavat kaikkia hyvinvointialueita sekä tulevaa Kymenlaakson hyvinvointialuetta ja Kymenlaakson keskussairaalaa huolehtimaan laajan ympärivuorokautisen päivystyksen tehokkaasta toiminnasta.

Hallituksen esitys sisältää Uudenmaan erillisratkaisun, jossa syntyy neljä (4) hyvinvointialuetta, sotepalvelut järjestävä Helsingin kaupunki ja erikoissairaanhoidon HUS-yhtymä. Uudenmaan erillislailla velvoitetaan neljä hyvinvointialuetta, Helsingin kaupunki ja HUS-yhtymä järjestämään ja tuottamaan sote-palvelut Uudellamaalla. Ratkaisu vaikuttaa Kymenlaakson hyvinvointialueen kykyyn tuottaa lain edellyttämät palvelut Kymenlaakson asukkaille. Uudenmaan erillislakipaketissa ei ole otettu huomioon vaikutuksia kymenlaaksolaisten sote-palveluiden järjestämiseen ja tuottamiseen.

Hallituksen esityksen mukainen Uudenmaan erillisratkaisu ja siinä mukana oleva erikoissairaan-hoidon HUS-yhtymä vaikuttavat tulevan yhteistyöalueen, (yhteistyöalue on Etelä-Karjala, Päijät-Häme, Kymenlaakso, Helsinki, Länsi-Uusimaa, Keski-Uusimaa, Vantaa ja Kerava, Itä-Uusimaa ja HUS-yhtymä) hoitoketjuihin ja palveluiden saatavuuteen, saavutettavuuteen, laatuun ja kustannustehokkuuteen. Yhteistyöalueessa Kymenlaakson tulee olla tasavertaisessa asemassa muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Kahden kaupunkikeskuksen tuleva hyvinvointialue

Kymenlaakson tulevan hyvinvointialueen erityispiirteenä on kaksi (2) vahvaa kaupunkikeskusta Kotka ja Kouvola. Kouvola on Suomen suurin kaupunki, jossa ei ole keskussairaalaa. Kymenlaaksonväkiluku on 162 886. Kymenlaakson asukkaiden ja asiakkaiden palvelujen turvaamiseksi tulevaisuudessa, tarvitaan Kymenlaakson keskussairaalalle, Kotkassa, laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalan asema. Ratkaisu turvaa nykyisen ja tulevaisuudessa Kymsoten erikoissairaanhoidon palveluiden järjestämisen ja tuottamisen maakunnan suurimmassa kaupungissa Kouvolassa.

Osaavan henkilöstön saatavuus

Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen aseman myötä Kymenlaakson keskussairaala on jatkossa erikoislääkäreille houkutteleva erikoistumis- ja erikoislääkärin työpaikka. Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen aseman puuttuminen vaikeuttaa lääkäreiden saatavuutta Kymenlaakson keskussairaalaan ja alueen muihin yksiköihin. Osaava lääkäri- ja hoitohenkilökunta on jokaisen kymenlaaksolaisen perusoikeus 24 tuntia jokaisena vuoden päivänä.

Hoitoon heti

Kymenlaakson keskussairaalan asema ympärivuorokautisen laajan päivystyksen sairaalana turvaa alueen asukkaille ja asiakkaille nopeimman tavan päästä hoitoon sekä tarvittaessa jatkohoitoon yliopistolliseen keskussairaalaan. Laaja ympärivuorokautinen päivystys keskussairaalassa takaa, etteivät kymenlaaksolaiset jää sydänkohtauksen tai aivoveritulpan sattuessa toisen hyvinvointialueen, Helsingin, Lahden tai Lappeenrannan keskussairaalan palvelujen varaan.

Kymenlaakson kilpailukyky ja elinvoima

Laajan ympärivuorokautisen päivityksen sairaala turvaa Kymenlaakson terveyden- ja sosiaalihoidon palvelut ja varmistaa koko Kymenlaakson maakunnan kilpailukyvyn ja elinvoimaisuuden.

Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalan asema on perusoikeus

Laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaalan asema, puuttuminen ja järjestelyt perustuvat pääministeri Juha Sipilän hallituksen esitykseen eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta HE 224/216. Hallituksen tavoitteena oli erikoissairaanhoidon ja terveydenhoitopalvelujen keskittäminen valtiontaloudellisten säästöjen aikaansaamiseksi. Toteutus perustui 12 laajan ympärivuorokautisen päivystävän keskussairaalan perustamiseen. Kymenlaakson keskussairaala ei saanut laajan päivystyksen keskussairaalan asemaa 1.1.2018 alkaen. Ratkaisu oli suuri pettymys Kymenlaaksossa.

Pääministeri Antti Rinteen hallitus lisäsi vuonna 2019 Vaasan keskussairaalan laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalaksi.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman mukaisen sote-uudistuksen hallituksen esitys sote-laeiksi annettiin eduskunnalle 8.12.2020. Hallituksen esityksen keskeiset tavoitteet ovat palvelujen yhdenvertaisuus, saatavuus, saavutettavuus sekä laatu. Ehdotuksen tavoitteiden ja velvoitteiden perusteella Kymenlaakson hyvinvointialueelle kuuluu laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaala.

Keskeiset pääministeri Sanna Marinin hallituksen sote-lakiesityksestä tulevat perustelut Kymenlaakson hyvinvointialueen puolesta

1. Sote-palveluiden järjestämiseksi hallitus perustaa 21 hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki saavat järjestää ja tuottaa sosiaali- ja terveyspalvelut. Lisäksi neljä Uudenmaan hyvinvointialuetta ja Helsingin kaupunki perustavat perussopimuksella erikoissairaanhoidon HUS-yhtymän.

   Kaikki hyvinvointialueet ja Helsingin kaupunki ovat itsenäisiä ja yhdenvertaisia palvelujen järjestäjiä ja tuottajia alueellaan. Lakiesityksen mukaan sote-palvelut tulee järjestää ja tuottaa yhdenvertaisesti, huolehtia saatavuudesta, saavutettavuudesta ja laadusta. Velvoitteen täyttämiseksi jokaisella hyvinvointialueella tulee olla oikeus laajan ympärivuoro-kautisen päivystyksen keskussairaalaan.

2. Hallituksen 8.12.2020 antama lakiesitys sisältää hyvinvointialueiden rahoituslain. Rahoitusmalli on kaikille hyvinvointialueille sama. Rahoitusmalli pitää sisällään laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalan rahoituksen, joten kaikilla hyvinvointialueilla tulee olla lakisääteinen oikeus järjestää laaja ympärivuorokautinen päivystys keskussairaalassaan.

3. Kaikki hyvinvointialueet ovat hallituksen esityksen perusteella yhdenvertaisessa asemassa ja niillä on itsehallinto. Itsehallinnollinen asema velvoittaa hoitamaan sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen. Hyvinvointialueen itsenäistä asemaa vahvistetaan yhteistyölainsäädännöllä yhteistyöalueilla. Lainsäädäntö varmistaa hyvinvointialueiden kyvyn järjestää lakisääteiset palvelut omatoimisesti. Yhdenvertaisuuden perusteella myös yhteistyöalueen sisällä keskussairaaloiden tulee olla yhdenvertaisessa asemassa. Osassa tulevia yhteistyöalueita näin on ja osassa ei.

4. Kymenlaakson hyvinvointialueen väestöpohja, asiakkaiden ja asukkaiden tarpeet ja nykyinen kustannusrakenne oikeuttavat alueen saamaan laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalan. Vanhojen lakien ja asetusten säästöperusteet ovat menettäneet oikeutuksensa. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen esitys sote-laeiksi ei ole säästölaki.

   Kymenlaakso kattaa nykyisellään hyvin kymmenen (10) vaaditusta kolmestatoista (13) ympärivuorokautisen päivystyksen aseman edellyttämästä palvelusta. Kolmen erikoissairaanhoidon palvelun osalta – kardiologia, neurologia ja radiologia – tehdään vahvaa yhteistyötä erva-alueen sisällä yliopistosairaalan kanssa. Kymenlaakso sitoutuu järjestämään laajan ympärivuorokautisen päivystyksen keskussairaalassa 1.1.2023 alkaen.

   Hallituksen 8.12.2020 esitykseen sote-laeiksi on kirjattava Kymenlaakson hyvinvointialueen yhdenvertainen oikeus järjestää laaja ympärivuorokautinen päivystys keskussairaalassa ja turvata hyvinvointialueen kyky toimia hallituksen lakiesityksen mukaan. Tämä kirjaus tulee tehdä sote-lakiin ja sitä ei saa heikentää asetuksella.

Sote-palvelujen järjestäminen ja kasvavat vaatimukset

Nykylainsäädäntö määrittää terveydenhuoltolaissa (50 § 3. momentti) ympärivuorokautisen laajan päivystyksen sairaalan aseman Helsingin ja Uudenmaan, Varsinais-Suomen, Satakunnan, Pirkanmaan, Päijät-Hämeen, Etelä-Karjalan, Pohjois-Karjalan, Pohjois-Savon, Keski-Suomen, Vaasan, Etelä-Pohjanmaan, Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin sairaanhoitopiireille. Asema velvoittaa sairaanhoitopiirejä ylläpitämään kiireellisen hoidon ja päivystyksen edellytyksiä sekä osaamista Akuuttilääketieteen, Anestesiologian ja tehohoidon, Gastroenterologisen kirurgian, Kardiologian, Lastentautien, Naistentautien ja Synnytysten, Neurologian, Ortopedian ja Traumatologian, Psykiatrian, Radiologian, Sisätautien, Yleislääketieteen, Hammaslääketieteen (pl. Yö-päivystys) erikoisaloilla sekä perusterveydenhuollossa.

Muilla kuin kolmannessa momentissa mainituilla sairaanhoitopiireillä on velvollisuus järjestää ympärivuorokautinen perusterveyden ja erikoissairaanhoidon yhteispäivystys. Palveluiden laajuus voidaan mitoittaa väestön tavanomaisten kiireellisten terveysongelmien hoitoon niin, että vaatimukset palveluiden saavutettavuudesta, päivystyspisteiden etäisyyksistä ja väestön kielellisten oikeuksien toteutumisesta täyttyvät. (Terveydenhuoltolaki 50 § 4. momentti)

Vuosina 2018–2021 Kymsotella on ollut mahdollisuus mukauttaa toimintaansa väestön tarpeen mukaisesti. Hallituksen uuden esityksen myötä palveluiden järjestämisen vaatimuksia tiukennetaan. Esitetyn sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämislain myötä tulevien hyvinvointialueiden vastuulla on järjestää yksilölliset sote-palvelut asiakkaille.

Perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan perusoikeuksien toteutumista ei voida lähestyä keskimääräisen ihmisen näkökulmasta. Hyvinvointialueen pitää luoda toiminnallisesti ja rakenteellisesti integroitu kokonaisuus asiakastasolla, sosiaali- ja terveydenhuollon välillä sekä perus- ja erikoistason välillä.

Lainsäädännön toteutuminen asettaa kaikille sairaanhoitopiireille velvollisuuden ylläpitää sote-palveluita, jotka vastaavat laajuudeltaan ja toiminnan edellytyksiltään laajan ympärivuorokautisen päivystyksen toimintaa. Hallituksen esityksen mukaisesti hyvinvointialueet saavat tehtävien toteutukseen riittävän rahoituksen.

Olosuhdetekijät ja valmiudet Kymenlaaksossa

Kymenlaakson päivystyspalvelut varmistavat Uudenmaan, Päijät-Hämeen ja Etelä-Karjalan alueella väestön tasa-arvoisen palveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden. Kymenlaaksossa tämä tavoite ei toteudu, jos Kymenlaakson keskussairaalalla ei ole laajan päivystyksen sairaalan statusta. HE 224/2016 mukaisesti 50 % väestöstä tavoitteena on alle 30 minuutin etäisyys ja 80 % tulee olla alle 50 minuutin etäisyys lähimmästä laajan päivystyksen sairaalasta.

Suhde Vaasan laajan ympärivuorokautisen päivystyksen asemaan

Alun perin Vaasan sairaanhoitopiirin lähtötilanne on ollut samanlainen kuin Kymenlaaksossa. Pohjanmaan maakunta ja Vaasan sairaanhoitopiiri pystyivät kumoamaan vuoden 2019 eduskuntavaalien jälkeen pääministeri Juha Sipilän hallituksen linjaukset päivystysasetuksessa.

Pääministeri Sanna Marinin hallitus perusteli Vaasan keskussairaalan aseman muuttamisen: ”Vaasan sairaanhoitopiiri ylläpitää ympärivuorokautista perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon päivystystä. Vaasan keskussairaalassa on nykyisin monen erikoisalan ympärivuorokautinen päivystys. Sen päivystysvalmius vastaa pitkälti asetusten edellyttämää laajan päivystyksen sairaalan päivystysvalmiutta. Tällä hetkellä sairaalasta puuttuu asetuksen edellyttämiin erikoisaloihin verrattuna neurologian erikoisalan ympärivuorokautinen päivystys ja lisäksi on tarve täydentää suun terveydenhuollon päivystystä. Muilta osin sairaala jo täyttää laajan päivystyksen edellytykset.” (HE 38/2019)

Vaasan keskussairaalan päivystysaseman muuttaminen oli oikea ratkaisu. Vaasan aseman muuttaminen osoitti, että eduskunta pystyy parantamaan Kymenlaakson keskussairaalan aseman sote-lakien hyväksymisen yhteydessä. Kymenlaaksolla ei ole lakiin perustuvaa estettä saada laajan ympärivuorokautisen päivystyksen sairaalaa.

HE 224/2016 vp s. 43–44 mukaan päätöksissä huomioitavia kriteereitä ovat ”kielellisten näkökohtien lisäksi osaaminen ja voimavarat, väestöpohja, saavutettavuus ja luontaiset kulkusuunnat väestön näkökulmasta, erityisvastuualueen sisäinen työnjako sekä sairaalaverkon valtakunnallinen kattavuus ja valmiuden ylläpito.”

Miksi päätös pitää tehdä nyt sote-lakien hyväksymisen yhteydessä

Uuden järjestämislain (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä) 36 §:n toisesta momentista on seurauksena, että hyvinvointialueen asemaa päivystyksessä ei voida muuttaa sen jälkeen, kun pääministeri Sanna Marinin hallituksen esitys on hyväksytty eduskunnassa.

Kymenlaakson hyvinvointialueen asema on sidoksissa alueen neuvotteluvaltaan yhteistyöalueen yhteistyösopimuksen kannalta. Kymenlaakson asema pitää olla tasavertainen muiden hyvinvointialueiden kanssa.

Laaja ympärivuorokautisen päivystyksen asema Kymenlaakson keskussairaalassa turvaa Kymenlaakson asukkaiden perusoikeudet.

Valtioneuvoston asetus kiireellisen hoidon perusteista ja päivystyksen erikoisalakohtaisista edellytyksistä ei ole enää oikeudenmukainen eikä perusteltu. On hyvä tiedostaa, että pääministeri Juha Sipilän hallituksen säästötavoitetta ei jatkettu pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa eikä sote-lakiesityksessä. Säästöjen realisointiin keskittynyt asetus rajaa tulevien hyvinvointialueiden toimintaa liikaa. Asetus on uudistettava pääministeri Marinin hallituksen sote-uudistuksen aikana.

Hyvinvointialueen rahoituslaki rankaisee liian ankarasti väestö- ja muuttotappioalueita

Kymenlaakso on muutto- ja väestötappioalue. Kymenlaakso menettänyt voimakkaasti väestöä, vielä vuonna 2009 väestöä oli 182 617 henkilöä. Nyt väestöä vuonna 2021 on 162 886 henkilöä. Väestön väheneminen on kiihtynyt 2010-luvulla. Väestön väheneminen johtuu väestön ikärakenteesta ja muuttotappiosta. Vuosina 2020–2040 Kymenlaakson väestö uhkaa vähetä vuosittain yli 1000 hengellä. Vuonna 2040 väestön määrä on Kymenlaaksossa pudonnut alle 140 000 hengen.

Hyvinvointialueiden rahoituslaki rankaisee armottomasti väestö- ja muuttotappioalueita. Kymenlaakson vuotuinen rahoitusmenetys rahoituslaista vuoksi on yli 4 miljoonaa euroa joka vuosi seuraavan 20 vuoden ajan. Hyvinvointialueiden rahoituslaki synnyttää väestö- ja muuttotappioalueille pysyvän kurjistumiskierteen. Rahoituslaki vaatii ennen hyväksymistään peruskorjauksen, joka ottaa aidosti huomioon hyvinvointialueiden rahoitus- ja palvelutarpeen.

On välttämätöntä korostaa, että vuosina 2015–2019 Kymenlaakson hyvinvointialueen kuntien vertailukelpoiset sosiaali-, terveyspalveluiden ja pelastustoimen nettokustannukset olivat vuonna 2015 yli 602 miljoonaa euroa ja vuonna 2019 yli 657 miljoonaa euroa. Vuotuinen nettokustannusten kasvu kyseisenä aikana on ollut noin 2,3 %. Asukaskohtainen kustannuskasvu on samalla jaksolla ollut noin 2,5 % vuodessa.

Vuosien 2020–2022 osalta ennustetaan, että vuotuinen kasvu Kymenlaaksossa olisi noin 1,0 % ja muutoksen asukasta kohti noin 2,0 %.

Vuonna 2023 Kymenlaakson kokonaisrahoituksen määrä on kahdeksan miljoonaa suurempi kuin vuoden 2022 nettokustannukset. Kahdeksan miljoonaa on noin puolet vuosien 2015–2019 tyypillisen kustannustason nousun. Palvelutarpeen ja kustannustason muutoksen ollessa likimäärin yhtä suuret, *on johtopäätös, että sote-uudistuksen rahoitusmallin mukaisella rahoituksella pystytään kattamaan ainoastaan kustannustason muutos. Palvelutarpeen muutokseen vastaamiseen ei raha riitä.*

Tulevan Kymenlaakson hyvinvointialueen terveydenhuollon palvelutarvetta kuvaava kerroin on 1,094, vanhustenhuollon 1,445 ja sosiaalihuollon kerroin 1,132. Kokonaiskerroin saadaan, kun terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon kertoimet painotetaan kunkin kertoimen prosenttiosuudella, jotka ovat 59,16 % terveydenhuolto, 19,78 % vanhustenhuolto ja 21,06 % sosiaalihuolto. Kymenlaakson hyvinvointialueen kokonaiskerroin on 1,172, joka on koko maan neljänneksi korkein.

Terveyden-, vanhusten- ja sosiaalihuollon palvelutarvekertoimien perusteella määräytyvät laskennalliset kustannukset lasketaan kertomalla palvelukohtainen kerroin painotuksen prosenttiosuudella ja perushinnalla. Tulevan Kymenlaakson hyvinvointialueen laskennallinen terveydenhuollon rahoitus on 1 955 eur/as, vanhustenhuollon 863 eur/as ja sosiaalihuollon 720 eur/as, yhteensä 3 538 eur/as. Valtiovarainministeriön 8.12.2020 laskelmissa esittämät perushinnat on muutettu vuoden 2023 rahaksi huomioimalla palvelutarpeen kasvu ja kustannuskehitys.

Kymenlaakson rahoitus vuodesta 2023 alkaen ei ole palvelutarpeen edellyttämällä tasolla.

Pelastustoimen järjestämisvastuu vaatii vahvempaa rahoituspohjaa

Suomessa kunnat vastaavat pelastustoimesta valtioneuvoston määräämällä alueella. Suomessa on 22 alueellista pelastuslaitosta. Voimassa oleva pelastuslaki 24 §:n määrittelee kuntien tehtävistä pelastustoimessa.

Kymenlaakson pelastuslaitoksen organisaatio koostuu kolmesta palvelualueesta sekä niiden toimintaa tukevista palveluista. Kymenlaakson pelastuslaitoksella on jatkuva valmius viidellä (5) päätoimisella paloasemalla Kotkansaarella, Karhulassa, Haminassa, Kouvolassa ja Kuusankoskella. Pelastuslaitoksella työskentelee lähes 200 pelastustoiminnan, valvonnan, varautumisen sekä tukipalvelujen

ammattilaista. Päätoimisen henkilöstön lisäksi Kymenlaakson alueella toimii 32 sopimuspalokuntaa, joihin kuuluu noin 850 sopimuspalokuntalaista. Alueella toimii myös 3 sopimuksen tehnyttä sotilaspalokuntaa.

Kymenlaakson pelastuslaitoksen toiminnan kehittäminen pitää hyvinvointialueeksi siirtymisen yhteydessä pystyä turvaamaan. Pelastustoimen rahoitus on kehitettävä paremmin alueen todellista tilannetta huomioon ottavaksi.

Pelastustoimen valmius ja varautuminen

” Valmiuslain 12 §:n mukaan valtioneuvoston, valtion hallintoviranomaisten, valtion itsenäisten julkisoikeudellisten laitosten, muiden valtion viranomaisten ja valtion liikelaitosten sekä kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Pelastustoimi on pelastuslain 2 §:n mukaan suunniteltava ja järjestettävä siten, että se on mahdollista myös valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Pelastustoimen erityisistä toimivaltuuksista poikkeusoloissa säädetään valmiuslaissa.

Pelastustoimen viranomaisten on pelastuslain 64 §:n mukaan varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin: huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista; kouluttamalla ja varaamalla henkilöstöä ja väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin; huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta; varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen; sekä huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä. ”

Hyvinvointialueiden pelastustoimen uudistuksessa väestönsuojelu ja väestönsuojat ovat jääneet lapsipuolen asemaan. Nykyinen tilanne väestönsuojien osalta ei vastaa voimassa olevan lainsäädännön edes minimitasoa. Uusi järjestelmä ei tuo tilanteeseen korjausta, vaan pikemmin heikentää väestösuojien ja niiden johtokeskusten toimintaedellytyksiä. Pahimpana ongelmana väestönsuojelussa on täydellinen rahoituksen puuttuminen ja poliittisen järjestelmän tuki.

Kotkassa 2.3.2021

Kymenlaakson sosiaali- ja terveyspalvelujen kuntayhtymä, Kymsote

Annikki Niiranen
Toimitusjohtaja

Email: annikki.niiranen (at) kymsote.fi
Puh. 020 633 2000